

ชื่อเรื่องวิทยานิพนธ์	การผลิตในระบบเกษตรกรรมทางเลือก
ชื่อผู้เขียน	นายคมกริช กิติคุณ
ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต	สาขาวิชาการศึกษาเกษตรกรรม
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ยงยุทธ เปลี่ยนผดุง ประธานกรรมการ อาจารย์ วิสุทธิ วานิช กรรมการ รองศาสตราจารย์ ดร.พศิน แต่งจวง กรรมการ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง การผลิตในระบบเกษตรกรรมทางเลือก มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระบบคิดและวิธีการปฏิบัติของเกษตรกรในระบบเกษตรกรรมทางเลือก วิธีการวิจัยเป็นแบบเชิงคุณภาพ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการและไม่เป็นทางการรวมทั้งการบันทึกข้อมูลสนามสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้ให้ข้อมูลประกอบด้วย ผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ ผู้อาวุโสในชุมชน ผู้นำที่เป็นทางการ ประธานและรองประธานกลุ่มเกษตรผสมผสานและผู้ให้ข้อมูลประกอบ ได้แก่ ผู้ส่งเสริมการผลิตในระบบเกษตรกรรมทางเลือกในท้องถิ่น ข้าราชการครูในท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ของรัฐที่ปฏิบัติงานในหมู่บ้าน รวมทั้งเกษตรกรที่ผลิตเพื่อขาย ผู้วิจัยได้ตรวจสอบความสมบูรณ์ ความถูกต้องของข้อมูลและจัดข้อมูลเป็นหมวดหมู่ ตลอดจนวิเคราะห์ ตีความโดยใช้กรอบแนวคิดที่กำหนดและนำเสนอผลการวิจัยโดยการบรรยาย ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

ระบบคิดของเกษตรกรในระบบเกษตรกรรมทางเลือกเกิดจากการวิเคราะห์ เปรียบเทียบผลการปฏิบัติในระบบเกษตรกรรมแผนใหม่ ที่ทำให้ชีวิตความเป็นอยู่ไม่ดีขึ้น ตรงกันข้ามกลับทำให้ชีวิต สุขภาพ และสภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมลงไปทุกที กลุ่มเกษตรกรจึงได้หันกลับมาใช้ระบบการผลิตแบบดั้งเดิมซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตและสภาพแวดล้อม มีความมั่นคงในอาชีพและรายได้ สามารถลดรายจ่าย ลดหนี้สิน ลดความโลภ มีความปลอดภัยต่อสุขภาพ ไม่ทำลายสภาพแวดล้อมและยังสร้างความสัมพันธ์อันดีในครอบครัวและชุมชน

การปรับเปลี่ยนแนวคิดดังกล่าว ส่งผลให้เกษตรกรมีการดำเนินการผลิตทางการเกษตร ใน 2 รูปแบบ คือ การทำเกษตรอินทรีย์ ได้แก่ การใช้สมุนไพรในสวนผัก ไม้ผล การปลูกข้าว แล้วตามด้วยพืชตระกูลถั่ว การใช้ประโยชน์จากฟางข้าว และวัสดุในนาและการทำไร่นาสวนผสม ได้แก่ การปลูกพืชและเลี้ยงสัตว์นานาชนิดผสมผสานกัน

การผลิตในระบบเกษตรกรรมทางเลือกของเกษตรกรแต่ละครอบครัว ได้แก่ การปลูกข้าว พืชผัก ไม้ผล ไม้ใช้สอยและเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นอาหารและใช้สอยในครอบครัว เรียกว่า เกษตรกรจะผลิตแบบพอกิน พอใช้ในครอบครัว ไม่เน้นการผลิตเพื่อขาย และใช้เทคโนโลยีพื้นบ้านที่สามารถประดิษฐ์ขึ้นใช้ได้เองและใช้แรงงานในครอบครัวเป็นหลักซึ่งเป็นการลดต้นทุนการผลิตไปในตัว

Thesis Title	: Production in an Alternative Agriculture System	
Author	Mr.Komgrit Kitikoon	
M.Ed.	Nonformal Education	
Examining Committee	Asst.Prof.Yongyudh Plianpadung	Chairman
	Lect. Visut Vanich	Member
	Assoc.Prof.Dr.Phasina Tangchuang	Member

Abstract

This thesis was set out to examine agriculturists' thought system(s) and practical methods in the alternative agriculture system. It was of qualitative nature relying, in data collecting efforts, on participant and nonparticipant observations, formal and informal interviews as well as field recording. Key informants comprised community elders, formal leaders, integrated agriculture group president and vice-presidents. Secondary informants included community-based alternative agriculture system promoters, local teachers, government officials working in the community and cash crop agriculturists. Collected data were subsequently cross-checked, classified, analyzed and interpreted on the basis of predetermined conceptual framework. Findings were as follows:

The investigated thought system(s) resulted from the agriculturists' own analyses and evaluation of actual results generated by modern agriculture system-based practices which had been found not to make their lives any better. On the contrary, their lives, health and natural environment were found to have deteriorated. Therefore, they returned to the traditional production system which had been found to be more compatible with their ways of life and the environment. Furthermore, it made

their occupations more secure and guaranteed sufficient income, reduced their expenses, debts and greed. Traditional production system-based practices were also found to have been health and environmental friendly. Moreover, they resulted in better family and community relationships.

Such changed thinking and subsequent practices brought about 2 types of agricultural production endeavors. First, it was organic agriculture characterized by the use of traditional herbs in vegetable gardens, fruit trees, rice growing followed by bean family varieties, and the use of rice stalks and residues left in the paddies. The second type featured integrated farming which comprised the cultivation of various crops and raising various kinds of animals at the same time.

Each agriculturist family's production in the alternative agriculture system normally comprised rice, vegetables, fruit crops and domestic animals for family consumption and use. In other words, the production was of subsistence nature, sufficient for family needs, primarily not for commercial purposes, mainly dependent on folk and locally invented technologies as well as family or domestic labour which essentially amounted to the reduction of production costs.